ПОМАШКИ СЪЛЗИ.

(Чъртица изъ съврѣменния животъ на родопскитѣ помаци).

Прѣзъ 189.. година менѣ поработи щастието да бжджучитель въ селото О., разположено въ сѣвернитѣ ребра на централнитѣ Родопи. Когато получихъ приказътъ за моето назначение, азъ не можехъ да се поберж отъ радость. Тя бѣ особена за мене отъ много страни, между които една бѣ и тая, че селото О. е въ роднитѣ ми и гиздави планини, Родопитѣ.

Азъ бѣхъ чувалъ името на това село, ала само името му, нищо повече. Заедно съ първитѣ мисли, които текнжхж въ ума ми, бѣ и желанието ми да се научж, като какво ли ще бжде това село, което се е удостоило между толкова други извѣстни села въ тая часть отъ Родопитѣ да бжде въ него поставено едничкото въ тая страна класно училище, па още и държавно. Питахъ нѣкои отъ съселянитѣ си, ала нищо не можахъ да научж, защото никому не се падало пжть прѣзъ него. Любопитството ми станж нетърпимо, когато взехъ въ ржцѣ картата и видѣхъ, гдѣ се намира. Чудѣхъ се и не можехъ да си отгатнж дълбоката тайна на причинитѣ, които сж повлияли да се оставьжтъ на страна толковато други голѣми, извѣстни и въ много отношения сгодни села, да се отхвърлжтъ на заденъ планъ хилядитѣ културни и духовни нужди и интереси на толкова широкитѣ Родопи, та е тикнжтъ въ такова уединено и злѣ разположено село тоя малъкъ свѣтилникъ на науката.

Мѣсецъ септемврп бѣше. Врѣмето отъ два три дни бѣ мъгляво и дъждовно. Есеньта тая година бѣ подранила въ Родопитѣ. Азъ се стегнжхъ, простихъ се съ домашни, роднини, приятели и съ родния си край и тръгнжхъ. Слѣдъ два дни неусиленъ пжть най-послѣ стигнжхъ въ селото О. Но какво разочаруванье, какво самоизлъгванье и какво униние облада и вкова всичкитѣ ми чувства, когато очитѣ ми зърнжхж мнимото ми идеално село? Още при първата ми стжпка, при

първия ми погледъ и срѣща азъ бѣхъ смазанъ духомъ, и като че нѣщо ми шушнѣше да скочѫ отъ коня и да бѣгамъ отъ тукъ, та що ще да става. Двамата ми другари, които бѣхѫ дошли нѣколко дена по-рано отъ мене и у които най-напрѣдъ слѣзохъ и се запознахъ, захванѫхѫ да ме утѣшаватъ. И тѣ, нещастнитѣ, бѣхѫ изпитали сѫщитѣ първи минути, каквито и азъ, ала неумолимостьта на сѫдбата и нуждата отъ насѫщния хлѣбъ ги бѣхѫ успокоили, поумирили вече.

Вечерьта ме взема като гостеникъ едничкиятъ първенецъ въ това село, селскиятъ свещеникъ. Такова бѣше правилото за всѣки странникъ, който първъ пѫть дойдѣше въ О.: да се запознае най-напрѣдъ съ дѣда попа, да потърси неговата благословия и покровителство, ако желае да му бѫде мирна главата, особено въ тогавашнитѣ обстоятелства. Тоя свещеникъ бѣше необикновено нѣщо тукъ помежду двѣ три простички селца. Той бѣше причината — така казвахѫ всички — да бѫде училището въ неговото село, па и на още много други български чудеса, съ каквито изобилватъ потайноститѣ на такива затънтени кѫтчета.

На другия день ние трѣбаше да позаобиколимъ селото и да се запознаемъ съ него. Трѣбаше да видимъ съ очитѣ си, що стока е това прочуто между помацитѣ въ тая околия село, което щѣше да прави исторически прѣвратъ въ широкитѣ Родопи: да прибере (за това ни се похвали дѣдо попъ още при първото запознаванье, а отпослѣ ние научихме отъ самитѣ помаци много работи) въ лоното на старата имъ прадѣдовска християнска вѣра помохамеданченитѣ наши братя, помацитѣ. Дѣдо попъ тукъ готвѣше голѣмиятъ кѫпалникъ, и самъ си бѣ възложилъ тежката мисия, да омие, окѫпе и покръсти помашкиятъ свѣтъ. А догдѣ се постигне прикритата цѣль, въ това бѣхѫ повѣрвали и мнозина по вънъ наши хора.

Цѣло село обиколихме и не можахме да си намѣримъ квартири за живѣнье. Прѣдставѣте си тѣсна клисура, съ низка долина, гола, канариста и стръмна. Въ единия брѣгъ, наведенъ стръмно като пезулъ, съ накапани, разфрлени, опушени отъ димъ, полуизгнили кѫщи и обори, на които да се чудишъ: жилища на хора ли сѫ тѣзи грозни и мръсни дупки, или свърталища на нѣкакви зли духове. Едни отъ тѣхъ сѫ полупокрити, други съвършенно отворени, безъ прозорци, нѣкои и безъ подове, а повечето безъ тавани. И въ тѣхъ, и подъ тѣхъ, и около тѣхъ купища торъ, открити и протекли заходи, нечистотии, прахове, димъ и какво още не. Никаква гостинница, или ханъ, или дюкянъ, за да намѣри човѣкъ хлѣбъ, та

макаръ билъ той и отъ овесъ. Цѣли мѣсеци минаватъ не, ами години и ти не можешъ да видишъ вънкашенъ човѣкъ тукъ. По улицитѣ и по къщитѣ се мѣркатъ мѫже, жени и дѣца, съ почърнѣли, прѣгорѣли и безкървни лица, неомивани никога и не счесвани, съ разчорлена и кирлива коса, лѣнивъ и болнавъ ходъ, отвратителна физиономия, грубо и лѣниво облѣчени — сѣкашъ парцали нафърлени по тѣлото. И това бѣхѫ петдесетѣ български сѣмейства, които имахѫ такива високи претенции за първнство въ цѣла околия? Но за това да благодарятъ на дѣдо попъ. Ние нѣмаме въ Родопитѣ друго село съ население и обстановка, като селото О. Какъ се е затикало това село толкова надирѣ въ цѣла страна, мѫчно е да се отгатне. А какъ е станѫло, щото да се прѣдпочете то за сѣдалище на едно класно училище, това вече всички сѫ научили, и всѣки, който е чулъ и видѣлъ селото О., справедливо е помислилъ, че съ това училище е нанесена жестока подигравка на цѣлитѣ Родопи.

Ние считаме за голѣма невѣжливость, да описваме начинътъ на нашия новъ животъ тукъ. Той бѣше толкова горчивъ, толкова отровенъ, щото и най-немилостивиятъ човѣкъ не би пожелалъ на единъ тежъкъ прѣстѫпникъ да прѣтърпи наказанието си въ това село.

Но въпрѣки всички тия неудобства, ние имаше да благодаримъ за прѣмного добрини на помацитѣ, които тогава още си бѣхѫ въ О., но вече се готвѣхѫ за изселванье. Добринитѣ на тѣзи великодушни, състрадателни и услужливи наши братя, които толкова злѣ сѫ уплашили нѣкои наши интелигентни съ мнимия си мохамедански фанатизъмъ, ние никога нѣма да забравимъ. Ако въ други отношения мохамедовиятъ коранъ и да не бѣ успѣлъ въ нѣколко вѣка да измѣсти националнитѣ основи въ племенния характеръ на братята ни помаци, то той сигурно бѣ сполучилъ въ едно: да имъ вдъхне чувството на милость и щедрость къмъ благотворителни цѣли, които, смѣсени съ прочутото славянско гостоприимство, сѫ свѣтълъ брилянтъ въ помашкия характеръ и патриархалнитѣ имъ нрави. У тѣхъ ние само намирахме що-годѣ чисто приготвенъ хлѣбъ, месо, яйца и други; тѣ ни донасяхѫ и отъ Пловдивъ едно друго, което тукъ липсваше, тѣ ни услужвахѫ въ всички нужди.

При такъвъ животъ, ние съ нетърпѣние чакахме коледната ваканция, за да поизлѣземъ за малко врѣме отъ това мрачно мировъзрѣние, отъ тая дивота въ това злочесто село. Всички другари, съ изключение на дѣда попа и още единъ, бѣхме рѣшили, макаръ и камъни да валятъ отъ небето, да

излѣземъ отъ О. и да прѣкараме малкото дни за почивка вънъ отъ О., нѣгдѣ въ Пловдивъ или Станимака, за да посъвземемъ своитѣ изтощени нравствени и физически сили.

Щомъ разпустнжхме ученицитѣ на 23. декември, и ние, безъ да гледаме на лошото зимно врѣме, студъ, снѣгъ, вѣелица, особено пъкъ каквато е въ планинитѣ, упжтихме се тримата другари-колеги за Пловдивъ, а четвъртия по нѣкои причини си останж. Тоя день се случи, та тръгвахж за Анадолъ първитѣ 45 до 50 помашки сѣмейства, които напущахж родното си село О. и отивахж да търсжтъ спокоенъ животъ вънъ отъ България. Пжтьтъ имъ бѣ прѣзъ Пловдивъ за Цариградъ и отъ тамъ за новитѣ имъ жилища. Ние бѣхме съ коньe, и догдѣто си поприготвимъ едно друго, закъснѣхме, та чакъ на 11 часа прѣдъ обѣдъ излѣзохме отъ О. и подзехме пжтьтъ прѣзъ близния връхъ, като най-прѣкъ, ала и най-лошъ зимно врѣме. Помацитѣ имахж дѣца, жени, натоварени коньe; почти всички възрастни отъ тѣхъ бѣхж пѣшъ, поради това тѣ бѣхж тръгнжли още въ зори.

Тоя день имаше силна вѣявица съ снѣгъ. Вѣтърътъ бѣше сѣверенъ, духаше право срѣщу насъ и обсипваше лицата ни съ замръзнжлъ снѣгъ. Студътъ бѣше толкова лютъ, че пронизваше всички кости на човѣка.

Отъ селото О. до града Пловдивъ е 8 часа пжть. Едва изминжхме за два часа каменистиятъ трапъ отъ с. О. и се изкачихме на било̀то на първия връхъ, гледаме: прѣдъ насъ прѣвалятъ прѣзъ голѣмата прѣспа — половинъ часъ надалече — наточени една върволица коньe, жени, дѣца и мжже; нижжтъ се изъ пжтеката единъ до другъ и се борятъ съ лютия студъ, снѣгъ и вѣтъръ. Облацитѣ бързо се движехж по небето и въ единъ промежутъкъ отъ слънчеви зари, блѣснжли мъгновено, успѣхме да ги видимъ на такова растояние.

— Това сж нашитѣ О-ци помаци, извика другарьтъ ни, който вървѣше най-напрѣдъ. Горкитѣ, отсутра насамъ гдѣ сж успѣли да стигнжтъ за петь и повече часа пжть.

Ние шибнжхме коньетѣ да вървятъ по-силно, тъй като тукъ вече пжтьтъ е правъ, безъ трапища, па и тѣ достатъчно бѣхж отъпкали дирята. Тъкмо при студената чешма сполучихме да ги стигнемъ.

— Орларолсунъ, комшуларь, хайде Алахъ да ви помага, извикахме и тримата единъ по единъ.

— Хо-о-о, алларазосунъ, и вамъ орларолсунъ, даскале ефенди. Кждѣ сте се напънали сега въ това врѣме, та си не

гледате барем̌ вие рахатя, — изведнѫжъ се отзовахѫ три четири гласа, а подиръ тѣхъ и други, които бѣхѫ по-близу.

Отъ станѫлата глъчка всички се извърнѫхѫ та ни видѣхѫ и познахѫ. Младитѣ помакини наведохѫ лицата си, прѣкъснѫхѫ крѣсливитѣ си гласове и поизправихѫ яшмацитѣ си, бѣли като снѣгътъ, за да се скриѭтъ не толкова отъ съзнание да спазѭтъ строгитѣ мохамедови правила, отколкото да задоволѭтъ ревностьта на мѫжетѣ си, или поне да се покажѫтъ ужъ изпълнителки на харемния животъ. Това е така, защото въ село ние ги срѣщахме много често по улицитѣ, и щом̌ъ нѣма наоколо мѫжъ помакъ, тѣ никакъ не желаехѫ да скриватъ свѣтлитѣ си и хубави лица отъ насъ. При всичката имъ прѣдпазливость ние пакъ можехме сегизъ-тогизъ да надникнем̌ изъ нѣкое нарочно може би открито кѫтче на яшмацитѣ, за да откраднем̌ъ по единъ нѣженъ погледъ, често пѫти съпроводенъ съ по нѣкоя бисерна сълза отъ тѫга. Старитѣ пъкъ бѣхѫ свободни прѣдъ насъ. Много отъ тѣхъ познавахме и ни познавахѫ, па и обичахѫ, защото не еднѫжъ бѣхме купували отъ тѣхъ яйца, кокошки, медъ и други работи за яденье. У нѣкои бѣхме ходили и на гостье въ домоветѣ имъ. Азъ особено се ползувахъ съ повече довѣрие у тѣхъ, защото едно че бѣхъ отъ Турция, порасълъ въ тѣхната срѣда, а главно, защото имъ пригаждахъ до крайность, само и само да викнѫ въ тѣхния животъ и нрави, тъй като О-ци ни ги прѣпорѫчахѫ за голѣми фанатици и лоши людье, като съсѣди на Тъмръщци. И моята прикрита цѣль не ме излъга. Въ растояние на едногодишното ми стоенье въ О., догдѣто помацитѣ не бѣхѫ се изселили всички, азъ сполучихъ да изучѫ много работи за тѣхъ, ала много си оставахѫ и скрити, просто отъ страхътъ на съселянитѣ имъ българи. Мене ми бѣ много приятно, че можехъ да се възползувам̌ъ сега при напущаньето имъ селото О. и да изкубнѫ още нѣщо за причинитѣ, поради които тѣ напущатъ еднѫжъ за всѣкога своитѣ родни огнища въ гиздавитѣ планини.

— Аго, Селиха бе, защо си не сѣдѣхте въ село барем̌ъ до пролѣть, а сте завели тия дѣчица сега въ такива студове да теглѭтъ по пѫть, се обърнѫхъ азъ към̌ъ единъ мой познайникъ, 60-годишенъ помакъ, който се имаше помежду всички за искренъ и справедливъ човѣкъ.

— Кина̀ да правим̌ъ да сѣдим̌ъ, ефенди? Ние сме вече сторили наѣтъ да излѣземъ отъ тая земя, та колкото понапрѣдъ, толкова по-добрѣ. Въ Алахови сме рѫки, гдѣто и да сме, кина̀то е писано да минова, ще се минова.

— Оти ли питашъ ба̀ремъ ти, ефенди! Ба̀ремъ ти знаешъ, нашето ба̀лно кина̀ е. Ние сме вече артъкъ стока, а на артъкъ стока мѣстото е на купището, и днесъ, и утрѣ, подзе другъ помакъ, Мустафа, начетенъ и разсѫдливъ О-нинъ.

— За кина̀ думашъ тъй, а̀го Мустафа, възразихъ азъ. Какво е това артъкъ стока? На кой баща става артъкъ нѣкое дѣте, което е негово? И вие сте, както и всички миллѐти тука, па и нѣщо повече. Плащате си давнината, покорявате се на законитѣ, мирно си живѣете, гледате си гечинмека, никому нищо лошо не правите, а такива людье артъкъ стока могѫтъ ли да бѫдѫтъ? Тѣ сѫ макму́лъ всѣкѫдѣ и всѣкѫдѣ ги дра̀говатъ.

— Ха̀не да е тъй, ефенди, ала иди кажи тъй и на нашитѣ комшие българе, да видишъ кина̀ ще ти рекѫтъ.

— Та бѐлки до толкова сѫ лоши тѣ, до толкова сте си излѣзли изъ очи едни други, та въ такова врѣме сте тръгнѫли да се наказвате по пѫть?

Въ това врѣме, като се заведе такъвъ разговоръ, се струпахѫ около насъ повече отъ десетина помаци, да вървѭтъ поблизу и да слушатъ. Нѣколко млади жени подкарахѫ задницата конье и крадишкомъ отправяхѫ сегизъ-тогизъ своитѣ нѣжни погледи, които не бѣхѫ лишени отъ любознателность, интересъ и удоволствие. Това показваше, че тѣ се съгласявахѫ съ нашето мнѣние, но тѣхното женско положение не имъ е дало, да наддѣлѣѭтъ надъ твърдото рѣшение на мѫжетѣ имъ, да не оставатъ въ О.

— Ние сме тръгнѫли още лани, когато ни накарахѫ да си продадемъ стоката, ала нашитѣ комшии ни държахѫ до сега, за да ни изпѫдѭтъ всрѣдъ зима. Та и сега, какъ сме тръгнѫли, какъ сме се откопчили, ние си знаемъ, поведе разговоръ старецътъ, дѣдо Селимъ.

— Че какъ така ще ви пѫдѭтъ, питахъ азъ, или ви сѫ додѣвали и инакъ нѣщо?

— Ние не сме вече въ О. и вие си сте наши. Ако е рекълъ Аллахъ, наѐть назадъ нѣмаме за връщанье на животъ, ба̀ремъ да си ви поприкажемъ, ако не бързате, та да ни поолекне на сърдцето, за да видите, нашето тегло има ли и става ли другадѣ. Вие сте слушали и знаете, отъ кина̀ бѣгаме. Нейсе, сторихме еднѫжъ наѐтъ и продадохме кой кина̀то имаше. Проданьта бѣ лесна: ако струваше имотътъ нѣкому двадесеть, даде го за десеть. Моя имотъ продадохъ за 150 лири, ала взехъ само 50. Цѣлата планина „Черния връхъ“ отиде съ него, пъкъ прѣди петь години единъ кехая, българинъ отъ

Турско, ми даваше само за планината 700 лири, ала пуста глава, не дадохъ му я, защото тогава никому и на умъ не дохождаше, че ще дойде врѣме да ги башладѝсваме. Пазарлъка бѣ пешѝнъ пари. Дадохме имъ продавателно, и ха днесъ да ни платѫтъ, ха утрѣ, та цѣла година ни развъртахѫ. Ние останѫхме безъ нищо и ядѣхме готово, безъ да можемъ да се оплачемъ нѣкому. Най-сетнѣ видѣхме, че тѣхния наѐть е другъ, та се хванѫхме на вторъ пазарлъкъ. Отстѫпихме имъ кой половината отъ напрѣдния пазарлъкъ, кой повече, кой по-малко, само и само да се куртулѝсаме. Хубаво, подбрахме се надвѣ натри, ама тогава друго зло: трѣбатъ пашпорти, пъкъ за да ги вземемъ трѣбаше всѣки отъ насъ да ходи и да изкара свидѣтелства отъ градъ, отъ банка, отъ землелѣлческа каса, отъ прокуроръ, отъ горски инспекторъ, отъ сѫдия, отъ бирникъ, че нѣмаме борчъ и че не сме дадени подъ сѫдъ за нѣщо. Цѣлъ мѣсецъ се лутахме, правихме масарѝфъ и изкарахме свидѣтелства. Ха бакалъмъ сега и кмета трѣба да ни даде друго свидѣтелство отъ общината, че нѣмаме данъкъ за даванье. Днесъ го моли, утрѣ го моли, все си има работа, все за другъ день го оставя. Денетѣ се нижѫтъ единъ по единъ, и ние се чудимъ, кинà да правимъ: да се оплачемъ на хюкюматьта, сетнѣ кѫдѣ да идемъ? въ село трѣба да не влизаме. Ходжата рече да ги посплаши, че ще даде прошение за вакофскитѣ ни пари, които бѣхѫ ни ги зели, та щѣше да си изпати човѣка: нагодили бѣхѫ людье, да го затриѭтъ.

Най-сетнѣ се сѣтихме, кѫдѣ върви работата, та всѣкъ съ молба и съ даванье, кой колкото можеше, единъ пчели, другъ пари, третъ овце, хѐле се свърши работа. Имахме още за еманье нѣкои, ала на отиванье изпокрихѫ ни се. Знаешъ ли, че кмета лани, кога стана кметъ, нѣмаше ни шумка, сиромахъ бѣше, ала сега видишъ ли го, и кѫща си има, и волове, и мюлкъ, и 150 овце направи. Тъй сѫ всичкитѣ наши комшие. Та Аллахъ да ли ще ги остави да прокопсатъ съ факѝрски сълзи! Шукюръ, ние сега не сме въ О., ала ни оставихѫ ей-тъй, като ни гледате. Сега ще идемъ въ Анадолъ, та кинато Аллахъ ни е отрекълъ, такова ще е.

— Ехъ, ефенди, ние не знаѭ кинà лошо сторихме Аллаху, та толкова прѣтеглихме. Сполай му, сега отиваме, и ние не знаемъ кѫдѣ и за кинà. Никой отъ насъ не искаше тъй да е, ала нашитѣ комшие ни докарахѫ до тоя халъ, повтори Мустафа.

Въ това врѣме една стара помакиня извади една кърпица отъ пазухата, развърза отъ нея малко пръстчица и съ сълзи на очитѣ я цѣлунѫ, обърнѫ се къмъ насъ и занарежда:

— Ехъ миличкитѣ, Аллахъ дене да ви дава и берекетъ. Земя е, много е мила, тукъ съмъ си взела пръстчица отъ тая земя, гдѣто сме се родили, и ще я носѭ, да ми я сипѭтъ на очитѣ тамъ, гдѣто Аллахъ ще ми скрати денетѣ. Ей тукъ, тукъ на сърдцето рана имамъ, като си споменѫ, кинà имахме, какво хубаво видѣхѫ отъ насъ нашитѣ комшие, че кинà сторихѫ съ насъ. Ама попътъ, попътъ, видишъ ли го съ онова черно джюбе, кинà знае той? Той разтури наше село, той ги учеше на всичко и . . . .

Насълзената баба не довърши думитѣ си, защото я прѣкъснахѫ два три гласа изведнѫжъ и не ѝ дадохѫ да продължава за дѣда попа. И твърдѣ обяснимо бѣ това, като си припомнихме, какви слухове се носѣхѫ тукъ-тамъ изъ селото тайната за дѣда попа и какъ той ги бѣ уплашилъ. Ала за него ние не можехме да чуемъ повече нищо отъ нашитѣ съпѫтници, защото бѣхѫ още въ наша територия. Езикътъ имъ щѣше да проговори безъ страхъ, само като минѣхѫ границата. Жалко бѣ, че ние не можехме да ги придружимъ до тамъ. Бабата завърза внимателно свещенниятъ си споменъ въ кърпицата, скри я въ пазвата си и наведена къмъ земята продължаваше стѫпкитѣ си, безъ да отвори втори пѫть устата си.

— Ехъ джанъмъ ефенди, ние ако имахме въ наше село едничъкъ българинъ, като О-ци, щѣхме да оставимъ всичко безъ пари и да ни нѣма тукъ. Ала шукюръ, че Аллахъ ни е чувалъ и намъ си е добрѣ, каза натъртено единъ срѣдня възрасть помакъ отъ чисто помашкото село З., който изпращаше до Пловдивъ свои роднини, помаци О-ци.

Ние нѣмаше, или по-право не смѣехме да възразяваме нищо на тая чистосърдечна и вѣрна помашка изповѣдь, погледвахме се единъ другъ мълчешката и се червѣхме отъ тия дѣвствени и въ нищо не повинни наши братя, които сѫдбата е оставила толкова беззащитни.

Разговорътъ ни слѣдва до Юрукъ-аланъ, гдѣто ние се отдѣлихме за с. Марково, а тѣ подзехѫ пѫтьтъ за помашкото село Еникьой, гдѣто щѣхѫ да прѣнощуватъ вечерьта и се видѭтъ съ роднинитѣ си, а на утрето да дойдѫтъ въ града. Студътъ, снѣгътъ и вѣелицата като че сѫ бѣхѫ надумали и тѣ да измѫчѭтъ тѣзи хорица и да притурѭтъ нѣщо повече и на така окаяното имъ положение. Лицата имъ бѣхѫ посинѣли

отъ студъ, особенно на женитѣ и дѣцата. Едно дѣте тамъ плаче, друго тукъ вика „мамо, бабо,“ трето, примрѣло отъ студъ, лежи на ржцѣтѣ на насълзената си майка — всичко това прѣдставяше такъва картина, която бѣ въ състояние да трогне и най-каменното човѣшко сърдце.

На втория день ние дойдохме на станцията, за да кажемъ сбогомъ и видимъ още единъ пжть тия наши братя, които вече нѣмаше да видимъ и да имаме у насъ. Тѣхната немилостива сждба бѣ рѣшена: измираньето имъ въ Анадолъ отъ непоносимия за тѣхъ тамъ климатъ и условия на живота и съвършеното потурчванье на останжлитѣ.

Ржкувахме се по редъ съ всички, и всички по редъ съ сълзи ни поискахж прошка и „халаль и на сàй, и на друга дюня.“ Дадохме по нѣкое симитче на нѣкои отъ дѣчицата, чиито лица и погледи показвахж неизвѣстность. Слѣдъ половина часъ тренътъ изпищѣ и тръгнж, като откъснж още една частица отъ и така нараненото наше народно тѣло.

Н—въ.

